

'ברכת משנה הבריות'

מָה רָבוּ מַעֲשֵׂי ה'

נפלאות הבורא: מבואר בגמ' (ברכות דף נח:): הרואה פיל קוף וקפוף אומר ברוך משנה את הבריות. המאירי (ברכות נח:): מבאר את הטעם מדוע רק על החיות הללו מברכים משנה הבריות 'הואיל ודומים לאדם במקצת דברים'.

בפירוש מלאכת שלמה על המשניות (כלאים פרק ח' משנה ו'), תמה מדוע המשנה שם צריכה להשמיע שהפיל והקוף הם מין חיה ואין להם טומאת אהל? ותירץ בשם חכם חסיד מקובל רבי משולם זצ"ל, שבביא את השאלה מדוע רק על פיל קוף וקפוף מברך משנה הבריות, מאי שנא מכל החיות שצורתם משונה זו מזו? ומבאר שבזמן דור המבול נפרע הקב"ה מן האנשים שהפכו לקופים ופילים, ואכן הקוף דומה לאדם, וגם הפיל מובין לשון בני אדם. (בספר מגדים חדשים ברכות דף נח: הגיה 'דור הפלגה' במקום 'דור המבול', שהרי מבואר בגמ' סנהדרין דף קט. שדור הפלגה נענשו ונהפכו לקופים, ולא מצינו בחז"ל שבדור המבול נהפכו לקופים. ועוד שהרי במבול כל החי נמחה מעל פני האדמה), וכן מבואר במדרש (בראשית רבה כג כו), ארבעה דברים השתנו בימי אנוש, ואחד מהם שנעשו פניהם כקופים. ומשום כך המשנה צריכה לחדש שהפיל והקוף דינו כחיה ואין לו טומאת אהל.

והוסיף בספר ענינו של יום (חלק א' עמוד רמ"ג), שלפי דברי המלאכת שלמה, ברכת 'משנה הבריות' אינה על השנוי הגס, אלא על השנוי הדק שבין אדם לבעל חי, כמבואר ברש"י לגבי קפוף, שיש לו לסתות ולחיים כאדם, כלומר שראיית בעל חי שדומה קצת לאדם, ניכר יותר גדולת בורא כל עולמים אשר יצר את כל העולם בחכמה.

1. פיל וקוף דומים לאדם

בענין חכמת הבורא והפיל, מצינו בגמ' (עירובין דף לא:)

משיב כהלכה

במדור זה מופיע שאלה שבועית בנושא הגיליון הבא, התשובות הנכונות ישולבו במידת האפשר בגיליון הקרוב, כל מי ששולח תשובה מובחרת על השאלה נכנס להגרלה!

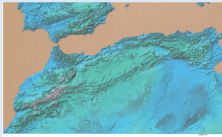
(הגרלה על דעת רבני המכון)

הפרס השבוע: סט (ג' כרכים) חפץ חיים שמירת הלשון אהבת חסד עם ביאור 'ארחות חיים'

שאלה: טס במטוס מעל 'מיצר גיברלטר' ורואה ביחד את הים התיכון, עם ים אוקיינוס האטלנטי, מה מברך?

נפסק בשולחן ערוך (טימן רכח סעיף א) על ימים ונהרות, הרים וגבעות ומדברות. מברך 'עושה מעשה בראשית', ועל הים הגדול, והוא הים שעוברים בו לארץ ישראל ולמצרים, מברך 'עושה הים הגדול'. ועיין שם במשנ"ב. וכעת השאלה, כאשר רואה כאחת את שני הימים, האם מברך את שתי הברכות יחד, או רק 'עושה מעשה בראשית'. או רק 'עושה הים הגדול'?

תשובות ניתן להגיב עד יום ראשון הקרוב בערב (תשובה שתגיע אחרי יום ראשון תכנס להגרלה הבאה), בצירוף פרטי המשיב (שם, טלפון, מקום לימוד)

- באחד מהאפשרויות הבאות:
- בקו 'הילכתא' טלפון 5377085-02 שולח 4
- בעמדות 'נדרים פלוס' ו'קהילות', קופת 'הילכתא' גיליון 'עומק הפשוט'
- בחדר 'קול הלשון', ישיבת מיר ירושלים, תיבת 'הילכתא'
- במסך מספר 1532-6507823
- במייל 5047867@gmail.com

4 הזוכים בהגרלת גיליון 228 על ספר 'כשרות מכונות הגילוח'

הרה"ג רבי בנימין מאר שליט"א בית שמש
הבה"ח יהודה דוב לאוב גי"ו ביתר עיילית
הבה"ח יוסף אביטול גי"ו כרמיאל
הבה"ח דוד יוד גי"ו ירושלים

המדור השבוע נתרם על ידי
הרה"ח רבי יעקב קליין שליט"א
ברכתו שבזכות התורה יצליח בכל מעשה ידיו

זכות הופעת הגיליון הונצח על ידי ידידנו שליט"א לעילוי נשמת אביו הרב חיים ישראל ב"ר יואל יעקב זצ"ל נלב"ע ט"ו אב תשע"א ת.נ.צ.ב.ה.

זכות לימוד התורה הוקדש לרפואת בלימא רבקה אדל בת עדינה אסתר בתושח"י

שהוזכר כאן. לדעת רש"י (ברכות דף נח: ד"ה קפוף), קיפוף הוא עוף שקורין וולטי"ר, ויש לו לסתות ולחיים כאדם. לדעת האבודרהם (ברכת הראייה השבח וההודאה) קיפוף הוא ינשוף שהרי על הפסוק (ויקרא יא, ז) וְאֵת הַיִּנְשׁוּף, מבואר בתרגום וכתרגום יונתן וְאֵת הַיִּנְשׁוּף, ויש לו לחיים לקיפופא כאדם וקורין בערבי 'ממירא'.

מבואר בתוספות (חולין דף סג.), שיש שלשה סוגי קיפוף: 1. תנשמת הוא 'באית שבעופות' ('מאוס שבעופות', 'צועק שבעופות'). 2. ינשוף כמבואר בתרגום שהוא קיפופא, ועיניהם הולכות לפניו, וכן מבואר ברש"י (נדה דף כג. ד"ה קריא), קריא וקיפופא הוא עוף הצועק בלילה, ופינו דומה לחתול ועיניו לפניו. 3. מין חיה שהוזכר בגמ' (ברכות נז:) כל מיני חיות יפין לחלום חוץ מן הפיל והקוף והקיפוף. ולגמ' (בכורות דף ח.) הארי והדוב הנמר והקוף והקיפוף שלש שנים. ופירש רש"י קיפוף - כעין קוף הוא, ויש לה זנב ובלשון אשכנז מרקצ"א.

להלכה: כאמור בגמ' (ברכות דף נח:) הוזכר שמברך משנה הבריות על הקיפוף, וכך נפסק ברמב"ם (הלכות ברכות פרק י הלכה יב) להלכה. אולם השו"ע (או"ח סימן רכה סעיף ח) פוסק את הדין שמברך על הפיל והקוף, והשמיט את הקיפוף. וביאר הגר"י יעקב קמינצקי זצ"ל (אמת ליעקב), שהשו"ע לא הזכיר קיפוף, כיון שספק בדינו מהו קיפוף. עוד הבדל מצינו - בלשון הגמ' והרמב"ם 'משנה את הבריות', ואילו בלשון השו"ע 'משנה הבריות', אמנם גם בגמ' יש דעה שמברכים 'משנה הבריות' בלא תיבת 'את'.

4. ברכה בראיה חוזרת

נפסק בשו"ע (או"ח סימן רכה סעיף ט) שהברכה על ראית בריות משונות, הוא רק בפעם הראשונה שרואה אותם, כאשר השינוי עליו גדול מאוד, ומבואר במשנ"ב (ס"ק כט) שדין זה שמברך רק בפעם הראשונה, הוא לא רק על ברכת 'דין האמת' שסיים שם השו"ע, אלא נאמר גם על ברכת 'משנה הבריות', שאם רואה שוב את הבריה המשונה אחרי שלשים יום או יותר, כי הברכה היא רק בפעם הראשונה כאשר השינוי גדול בעיניו. מאידך הרמ"א (שם) בשם הטור חולק על השו"ע, וסובר שמברכים כל שלושים יום.

למעשה הכריע המשנ"ב (או"ח סימן רכה ס"ק ל) שאחר שלושים יום יברך בלי שם ומלכות. ובשער הציון (שם ס"ק לא) מבאר בשם הגר"א, שהנידון תלוי במחלוקת שהובא בטור (סימן רח סעיף ג), ולשיטתו הלכה כהיש אומרים שמברך כל שלשים יום בשם ומלכות.

בספר שער העין (עמוד קכג) מביא בשם הגר"ח קנייבסקי שליט"א שהחזון איש הורה שאפשר לברך משנה הבריות כל שלושים יום עם שם ומלכות, כדעת הרמ"א והגר"א. וחדש הגר"ח שלגבי הברכה על פיל וקוף גם לאחר המשנ"ב מברכים כל שלושים יום בשם ומלכות, וכן נקט בשונה הלכות (ס"ק טו). והטעם, משום שכל הבריות שהובאו בשו"ע אינם דבר משונה מעיקרו כגון חיגר וסומא, ואפילו כושי וננס אינו מין משונה, כיון שרוב בני אדם הם לא רק אלא שהם במקרה נולדו משונים, אבל פיל וקוף הם מין של בריות משונות מתחילת ברייתם, וממילא גם לדעת המשנ"ב מברכים כל שלושים יום. ומה שכתב המשנ"ב ששמברכים רק בפעם הראשונה, הכוונה

לגבי הנתון עירובו לפיל והוליו, אינו עירוב. ופירש רש"י (ד"ה קוף) 'קוף ופיל פעמים שהן מלומדים'. המאירי (עירובין דף לא: ד"ה אמר) מוסיף, למרות שגדלים אצלו ורגילים לעשות ציוויו, ואמרו בתלמוד המערב שאדם יכול ללמדם שבעים לשון.

עוד מבואר בגמ' (סנהדרין דף קט.), שהנקה"ה העניש את דור הפלגה, והכתו שאמרה נעלה ונעשה מלחמה, ונעשו קופים ורווחים וסוסי' ולילין. וכתב בתוספות השלם (בראשית פרק א פסוק כה) אֵת חַיַּת הָאָרֶץ לְמִינָהּ וְאֵת הַבְּהֵמָה, לרבות בני אדם שנעשו קופין בדור הפלגה. כתב בספר הישר הובא בסדר הדרות (אלף תתקע) אותה הכת שאמרה נעלה השמים, נהפכו לקופים ושנהבים. ופירוש המילה שנהבים היינו פילים כמבואר ברש"י (דברי הימים ב פרק ט פסוק כא).

וכתב על כך דבר מופלא בשבט מוסר (פרק מז), טעם הדבר שהקופים עושים כל מה שרואים שהאדם עושה, הוא מכיון שהיו מתחילה אנשים, רוצים להדמות להם למה שהיו מתחילה ולחזור לקדמותם, ועולו חרס בידיהם.

לגבי אדם הראשון מבואר במדרש הגדול (בראשית ה ג), כל אותן 130 שנים שהיה אדם הראשון נזוף, היה מוליד רוחות ושדיו וקופין ולילין.

יש שכתבו, כידוע חלק מהמדענים המציאו תיאוריה כפרנית (עפרא לפומייהו), שבני אדם נוצרו מהקופים, כיון שנמצא דמיון בין האדם לקוף, אך על פי דברי חז"ל למדנו שהדימוי הוא בדיוק הפוך, שהאדם הוא זה שנהפך לקוף, ולא הקוף נהפך לאדם. וגם המילה 'קופי' באנגלית, פירושו בעברית חיקוי, כיון שקוף מתחקה אדם.

2. משונה לשבח

ברכת משנה הבריות: יש מדייקים ברמב"ם (ברכות פרק י הלכה יב), שברכת 'משנה הבריות' מחולקת לשני סוגים, כיון שהכושי והמשונה בגופו, וכן הסומא והקיטע ומוכה שחין ובהקן (שנולדו כך ממעי אמן) וכדומה משונים לגנאי, ואילו הפיל הקוף והקיפוף משונים לשבח.

וכמבואר במור וקציעה (סימן רכה) שברכת משנה הבריות על פיל וקוף היא לא משום הצער, שרואים את שינוי תואר עיקר יציאתם ותבניתם הנראה בהם ומצטערים מכך, אלא להיפך הברכה היא לשבח, על כך שהם בריות פלאיות בעיני האדם, יותר משאר הבריות, כי הקוף מתדמה בקצת מעשיו לאדם, והפיל ניכרת בו כמו כן חכמה נפלאה וגבורה עצומה, כפי שידוע עליו, בנוסף לכך שהמראה שלו משונה מכל הבריות, ואף על פי שהמראה הזה יפה לו, ונאהב ונחמד במינו, ואין בו שום דבר משונה, רק על כך שבריותו זרה ופלאית בעיני האדם, לעומת שאר הבריות. לכן תיקנו עליו את הברכה הזאת, אפילו שאין צער לגמרי בראייתו.

3. על איזה קיפוף מברכים?

דומה לאדם: בגמ' הוזכר גם שצריך לברך על 'קיפוף' משנה הבריות, ונחלקו הראשונים מהו הקיפוף

ולא על שאר חיות משונות.

למעשה: להלכה למעשה נחלקו בזה הפוסקים, לדעת הגר"ש אלישיב זצ"ל והגר"ח קנייבסקי שליט"א (מובא בשער העין פרק טו הערה יז) אינו מברך כי אם על פיל וקוף שהוזכרו בגמ' ונפסקו שיש' ולא על שאר חיות משונות. מאידך לדעת הגר"ר שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל (הליכות שלמה פרק כג אות לה), הוא הדין שצריך לברך גם על שאר חיות משונות, ופיל וקוף שהוזכרו בגמ' הוא לאו דוקא. אבל על דגים משונים אינו מברך, כי לא הוזכר בגמ' כל הבעלי חיים כי אם חיות משונות בלבד. וכן הורה הגר"ר ניסים קרליץ שליט"א (שער העין עמוד משה שטרנבוך שליט"א) (שער העין עמוד תסד), שפיל וקוף הם רק דוגמה, וצריך לברך גם על שאר בעלי חיים משונים. ומכל מקום על ג'רפה אין ברור אם אפשר לברך, דשמה פיל יותר משונה ממנה.

כתב בעל החות יאיר (מקור חיים קיצור הלכות סוף סימן רכה) שבחודש טבת תנ"ה הביא יהודי הדר סמוך לכאן ק"ק פרנקפורט עגל חי בראש אחד ושני אחוריים נפרדים זכר ונקיבה ובעל שש רגלים ושניים הייתרים שלתיים סמוך לאחורניו, והוריתי לברך משנה הבריות. (יתכן שבזה כולם מודים כיון שיש כאן שני בעצם משאר העגלים).

מה מיוחד בפיל וקוף: בספר שער העין (עיונים סימן כח) כתב לבאר את טעם המחלוקת על פי מחלוקת הפוסקים מהי הסיבה שהפיל והקוף נחשבים משונים, האם מצד שהם שונים בצורתם, ואם כן צריך לברך על כל בעל חי משונה, או שיש בפיל וקוף סיבה מיוחדת שבגללה הם נחשבים משונים, או מצד שהם דומים לאדם או שהם בעצמם היו בעבר בני אדם ונהפכו לפילים וקופים, ובלי הטעם הזה אין בכך שינוי הבריאה, וצורתם לא נחשב משונה כלל, כי הטבע של כל בעלי חיים הוא שהם משונים בצורתם זה מזה, ולכן לפי סיבה זו מברכים רק על פיל וקוף.

ברכה אחת על כולם: דנו הפוסקים האם יכול לצאת בברכה אחת על כולם, או צריך ברכה לכל אחד בפי עצמו. לדעת הגר"ר שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל (הליכות שלמה פרק כג הערה 137) והגר"ר ניסים קרליץ שליט"א (חוט שני י"ד חלק ג עמוד קפט) כאשר נכנס לגן חיות ורואה את החיה המשונה הראשונה, יברך 'משנה הבריות' ויכוין לפטור בכך כל הראיות שאחר כך.

בנימוקי אורח חיים לרבי חיים אלעזר שפירא ממונקאטש זצ"ל (סימן רכה) צידד שיתן לפטור בברכה אחת כמה חיות, אך למעשה הסתפק בכך, כיון שבגן חיות הדבר תלוי בדעת אחרים, כי יתכן שעד שיגיע אל הפיל כבר לא יוכל לראותו, ואם כן נחשב כמו המברך ואינו יודע האם יגיע אליו הכוס, שהדין הוא שאינו יכול לפטור כוס זו בברכה הראשונה.

מאידך **בארחות רבינו** (חלק ג עמוד רכד) מביא שהגר"ח ק"ש שליט"א שאל את החו"א זצ"ל מה הדין כאשר מברך בגן חיות ורואה קוף ופיל, האם לברך על שניהם ברכה אחת או על כל אחד בנפרד, והשיב שאם רואה אותם ביחד מברך ברכה אחת, אבל אם אינו רואה אותם יחד מברך שתי ברכות.

עומק הפשט
הוצאת מוסד תורת אברהם ירושלים תשס"ג

בתרומה של 100 שקל (עד 20 תשלומים) הינן נכנס להגרלה על שבת נופש לזוג באחת מדיירות האירוח הנפלאות באתרא קייטא מירון כולל ארוחות קייטינג נודמה לכל השבת מומטעד **מנייט** נמצפת במשורות הממודרת של הבד"צ ז"ל ומכלל תשלום נטיעות באוטוסט או דלק לרכב בנוסף התורם זכאי להבנס הנצחה לגיליון אחד

הגרלה התקיים בע"ה בתאריך ט"ו באב תשע"ט (על דברי רבני המכון) ניתן לתורם בנימדות 'דודים מלבי' ו'קבילות', קופת 'חילבא' גיליון 'עומק הפשט' לתרומות טלפונית חייב עשוי לקוי 'חילכתא' 02-5377085

ניתן גם לתרום בתרומה בנקאית בנק: המועלים סניף: 533 חשבון: 485207

עומק הפשט
הוצאת מוסד תורת אברהם ירושלים תשס"ג

כרטיס הגרלה

פרטי התורם

שם _____
כתובת _____
טלפון נייד _____
נא לרשום את השם שהונך ורצה להנצחה
באחד מגיליונות עומק הפשט הקודמים

כרטיס פרטי אשראי

אופן תשלום: (הקף בעיגול)

מוזמן / צ/ א / אשראי / הו"ק / דודים מלבי
תשלום אחד / מס' תשלומים _____ X
סכום כולל של התרומה _____
שם בעל הכרטיס: _____
סוג הכרטיס: _____
מס' כרטיס: _____
תוקף הכרטיס: _____
ספרות מאחור-CVV: _____

זכות הופעת הגיליון לעילוי נשמת האשה הצדקנית מרת מרים ע"ה בת החבר רבי שלמה זצ"ל נלב"ע א' אב תשע"ט ת.נ.צ.ב.ה.

זכות הופעת הגיליון לעילוי נשמת הגאון החסיד רבי שלמה זלמן זצ"ל ב"ר עקיבא יוסף ויספיש זצ"ל נלב"ע ט"ו אב תשע"ב ת.נ.צ.ב.ה.

לכל המשוננים חוץ מפיל וקוף.

5. ברכה על שאר בעלי חיים הרמב"ם (הלכות ברכות פרק י הלכה יב) פוסק שעל כושי ומשונים בפניהם ואיברהם מברך 'משנה את הבריות', ועל עיור וקישטע ומוכה שחין ובהקן וכיוצא בהן מברך ד'יין האמת', ואם נולדו כך מברך עליהם 'משנה את הבריות', וכן על פיל וקוף וקישטע מברך 'משנה את הבריות'.

ויש לדייק ברמב"ם שלגבי עיור וקישטע הרמב"ם כתב 'וכיוצא בהן', ואילו לגבי פיל וקוף וקישטע לא הזכיר 'וכיוצא בהן', הרי שרק על חיות אלו מברכים ולא על שאר חיות משונות, [וטעם הדבר מובן ביותר, לפי המפרשים שפיל וקוף דומים לאדם ושונים מכל החיות, ועוד שנוצרו מבני אדם בדרך הפלגה]. ובעל החות יאיר (מקור חיים קיצור הלכות סוף סימן רכה) תמה מדוע רק על פיל וקוף מברך משנה הבריות

עדכוני הלכה

תמונה נדירה!

צילום נדיר בערך משנת תשכ"ד: מרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א מבקר עם בני ביתו בגן החיות בתל אביב, לברך ברכת 'משנה הבריות' על הקוף ועל הפיל. ניתן לראות ברקע התמונה את כלובי החיות. חדי עין גם יבחינו בקוף המטפס על ענף העץ בתוך הכלוב.

תמונה זו פורסמה לראשונה שבוע שעבר בגיליון הנפלא **דברי שי"ח מספר 343** פרשת דברים תשע"ט, מארכיונו של ר' **מרדכי שבושיץ הי"ו**, וברשות חתנא דבי נשיאה הגר"ח **יושע צביון שליט"א**.

מתפרסם כאן בגיליון 'עומק הפשט' ברשותם האדיבה.

מעשה נפלא מופיע בספר בית אמי על אשת מרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א, **הרבנית מרת בת שבע קנייבסקי ע"ה** (עמוד 327). פעם רצתה אמה שניסע בחול המועד לגן החיות בתל אביב, אבא לא רצה להצטרף, אולם ר' **מרדכי שבושיץ הי"ו** ידיו של אבא וחברותא שלו במשך מספר שנים, שידל אותו: **בגמ'** נאמר כי כאשר רואים קוף מברכים 'משנה הבריות', וכי אינן רוצה לברך ברכת 'משנה הבריות'? אבא השתכנע, וכולנו נסענו לגן החיות ובידכנו את הברכה על הקוף ועל הפיל.

כיון שכבר ביקר שם, סבב אבא עמנו בין הכלובים, וליד כל בעל חיים אמר לנו היכן הוא נזכר בתנ"ך ובחז"ל, כאשר שאר המבקרים בגן החיות שומעים ונהנים, ומתלים אלינו כדי להוסיף ולשמוע... כך הלכה וגדלה הפמליא מכלוב לכלוב... היה זה מחזה שלא נשכח במהרה.

בתמונת נראה הגר"ח יצחק זילברשטיין שליט"א מחנכת בנישוף שרואב לאחורונה בפנית החי' בעיר התורה בני ברק, ומברך על הקוף 'ברוך משנה הבריות' ופטר את הנישוף.

סיכום הגיליון:

דינים העולים

- פיל קוף וקיפוף:** הרואה פיל קוף וקיפוף מברך ברוך משנה את הבריות. המאירי מסביר כי דומים קצת לאדם. המלאכת שלמה מסביר כי בזמן דור המבול נהפכו אנשים לקופים ופילים. ובמור וקציעה ביאר, שהברכה היא לשבח שהקוף דומה קצת לאדם והפיל ניכר בו חכמה נפלאה.
- מה זה קיפוף:** בגמ' וברמב"ם הוזכר קיפוף. נחלקו הראשונים מהו קיפוף שצריך לברך עליו משנה הבריות, לרש"י הוא עוף שיש לו לסתות ולחיים כאדם. לאבודרהם הוא ינשוף. בתוס' בחולין מבואר שיש ג' סוגי קיפוף. השו"ע לא הזכיר קיפוף כיון שספק בידינו מהו קיפוף.
- ראיה חוזרת:** נחלקו השו"ע והרמ"א בברכת משנה הבריות, דעת המחבר שאינו מברך אלא פעם ראשונה, והרמ"א כתב שיי"א משלשים יום לשלשים יום. והגר"ח כתב דחזו"א הורה דאפשר לברך כל ל' יום בהזכרת שם ומלכות, וכן דעת המ"ב.
- שאר חיות משונות:** נחלקו הפוסקים מה הדין בשאר בעלי חיים, לדעת הגרי"ש אלישיב והגר"ח קנייבסקי אינו מברך, ולדעת הגר"ש ז' אירבאך, הגר"מ שטרנבוך והגר"נ קרליץ מברך, שפיל וקוף שנזכרו בגמ' לאו דוקא.
- ראיה אחת:** עוד נחלקו האם יוצא בברכה אחת על כולם, לדעת הגר"ש ז' אירבאך והגר"נ קרליץ בכניסתו לגן חיות יברך בראית החיה המשונה הראשונה ויכוין לפטור בכך כל הראיות שלאחר כך, ולדעת החזו"א אם רואים ביחד מברך ברכה א', ואם ראו בזה אחר זה מברך שתי ברכות.

נושא הגליון הבא:

'ברכת הרואה ימים ונהרות'

הגיליון נועד לעזור את לב הלומדים, נא לא לסמוך על הדברים הלכה למעשה בלי לעיין במקורות

אפשרות להנצחה לע"נ, לרפ"ו, וכדומה.

ניתן לשלוח רעיונות ותיקונים, הוספות והערות, להגדיל תורה ולהאדירה.

אפשר לתרום עבור הוצאת הגליונות בעמדות הממוחשבות של 'נדרים פלוס'

'קהילות' ברחבי הארץ, תחת המדור 'קופות נוספות' לפי החיפוש: 'עומק הפשט'.

מוקד הילכתא 02-535-0-535

מענה אנושי

קו הילכתא

02-5377-085

5047867@gmail.com

פקס: 02-6507823

ניתן להאזין לשיעורים, הודעות, עדכונים, רישום להגרות, ועוד...